

IZ GLAZBENE PROŠLOSTI

Dva nepoznata creska glazbenika

Josip Vlahović, Cres

U samostanu sv. Frane u Cresu postoji mnoštvo glazbenog materijala, počevši od koralnih kodeksa do moderne muzike. Tokom stoljeća bilo je u samostanu bez prekida redovnika — glazbenika, pa se postavlja pitanje, je li koje od ovih djela proizašlo iz ruke jednoga od njih? Za dva takova glazbenika: fra Martina Belčić i fra Jakova Tintinago, samostanski arhiv čuva sigurne i obilate dokumente.

Kulturna razina grada Cresa.

Da bi umjetnik mogao razvijati svoj talenat i stvarati umjetnička djela, od velike je važnosti da živi u politički, kulturno i ekonomski dovoljno razvijenom ambijentu. Gradić Cres, sa svojih 3000 stanovnika, imao je te uvjete u 16. stoljeću.

Politički je bio uključen u mletačku Republiku Predstavnik Venecije, Conte-Capetano, imao je vrhovnu vlast nad čitavim otokom. Ipak, to nije kočilo život i razvitak otoka. Grad Cres, koji je postao već u 15. st. središte političke i crkvene vlasti, sjelo kneza i biskupa uživao je određeni stupanj autonomije. Gradsko vijeće u Cresu, (sastavljeno od članova iz desetak plemićkih obitelji i dvanaest pučana), regulirao je sav život u Općini, na temelju ugovora sa Venecijom iz godine 1409. U gradu je bio formiran god. 1478. kaptol sa 10 kanonika, postojao je franjevački samostan, i samostan redovnica sv. Benedikta.

Od godine 1496. pisani dokumenti prate *gradsku školu*, koja je djelovala po formuli »trivium« onoga vremena. Pristup u školu je imalo svako muško dijete. I proslavljeni filozof Frane Petris bio je sredinom 16. st. neko vrijeme učitelj i ravnatelj te škole. On je uveo u školu matematiku pa se time škola digla za jedan rang na više.

Zdravstvena služba je bila na visini, za ono vrijeme. Odgod. 1497. dokumenti u Cresu spominju liječnika, kirurga i apoteku.

Fra MARTIN BELČIĆ, glazbenik 16 st.
Umro između 1559. i 1562. god.

Samostanski dokumenti pridaju mu naslov »Magister«, koji je mogao dobiti od vrhovnih redovničkih poglavara, nakon što je na nekoj univerzitetu postigao doktorat.

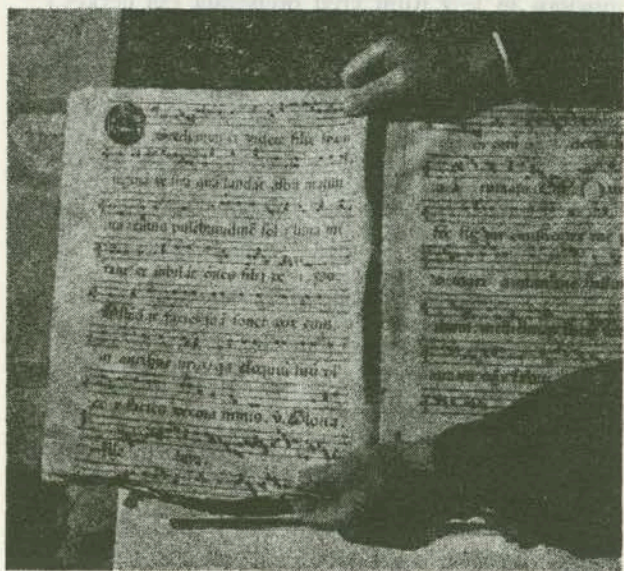
Dokumenti iz gradskog arhiva spominju fra Martina Belčića ovim datumima:

1518. 28. XI. da »pjevač« prima (u župskoj crkvi) od općine 4 zlatna dukata »da može čestito živjeti, i upravljati zborom pjevača, i dičiti ovo mjesto.«^{1a}

1520. 2. 1. zabilježen je isti sadržaj sa sličnim riječima.^{1b}

1521. 2. IV. bilježi da je fra Martin Belsich, pjevač, predao Općinskom vijeću molbu da bude primljen za učitelja pjevanja u čitavoj gradskoj školi »Humanitas«, kao što je to do sada činio, da može izvoditi pjevanja na čast »ove naše općine«.^{1c}

1522. 29. IV. bilo je predloženo Općinskom vijeću da se daje pjevaču Martinu Belsichu 6 dukata »na ukras ove zemlje Cresa«.²

Detalj iz Belčićevog djela

Svjedočanstva o fra Martinu Belčiću u *arhivu samostana sv. Frane u Cresu*.

God. 1547. bilježi: »Tri amikta sa krznom, i jedna lijepa i nova kota, sa njezinom navlakom, darovana od R(velečasnog) M(agistra) pre(patru) Martina Belčić.« Ista je bilješka upisana u god. 1551. i 1559.

U godini 1562. tu bilješku donosi nešto drukčijim riječima. »Jedna lijepa kota, koja je nekada bila pok. Martina.«³

Svjedočanstva o *jednoj knjizi*:

Iz god. 1559.:

»Choro, *Il libro d Kirie, gloria, Credo del R^{do} m^s p' Martino.*« (Knjiga Kirijâ, Glorijâ; Kredâ od vel. mag. Martina.)⁴

Iz god. 1562.:

Missali

»Un libro in charta reale de alcuni kirie, gloria et credo qual detto il q. R^{do} m^s pre Martino Belčić.« (Jedna knjiga u kraljevskoj karti koju je diktirao pok. vel. mag. p. Martin Belčić.)⁵

Tu »knjigu« spominju više puta inventari u 16. i 17. st. ali bez imena i prezimena autora; no, raznim riječima determiniraju sadržaj knjige i vrstu »karte«.

- »Knjiga u kojoj ima nekoliko introita i kreda.«
- »Knjiga iz koje se pjeva kredo na više načina.«
- »Knjiga iz koje se pjevaju razni kredo.«
- »Knjiga iz dobre karte (in charta bona).«
- »Knjiga iz ovčje kože (in charta pecora).«

Ti razni nazivi karte označuju pergamentu.

Glazbeno djelo fra Martina Belčića

Franjevci su uvijek posebnom brigom njegovali glazbu kako bi njihove crkve imale pjevače i pjevačke zborove na visini. Samostanski inventari u Cresu bilježe »camere del organista« (sobe za orguljaše;¹ i »camera dipinta dovostantia il pre sonator« (fresko oslikana prostorija u kojoj boravi svirač). Za sliku koja visi, inventar bilježi »un quadro«, a camera dipinta označava fresko sliku. Zamišljamo da su tu bili prikazani glazbeni instrumenti, pjevači i orguljaš.

Za fra Martina Belčića se ne zna da li je neprestano bio orguljaš, u župnoj crkvi ili je prešao u samostansku crkvu. U oba slučaja, on je trebao raznovrsni repertoar u svojoj službi. Zato njegovo djelo nosi naslov: *Un libro*, što bi značilo: jedna zbirka.

Inventarista je njegovo djelo upisivao koji put među misale, a koji put među volumene u koru. I misali i volumeni u koru za pjevače, bili su redovito krupne knjige velikog formata, pa je prema tome i »knjiga« fra Martina Belčića bila njima slična po izgledu.

Od te »knjige« nestao je dio početka i dio svršetka, a ostalo je samo 26 stranica. I to što je ostalo, nosi na sebi znakove paljevine, i znakove da je bilo u vodi gašeno. U najnovijem inventaru crkve postoji opis požara koji je nastao u crkvi god. 1898.² Ako je tom prigodom stradala »knjiga« fra Martina, to bi značilo da je to bio omiljeni repertoar koji je bio u uporabi gotovo četiri stoljeća!

Mo. Albe Vidaković je procijenio da je to djelo nastalo između 15. i 16. st. Ta procjena i svi podaci iz arhiva, ovdje izneseni, slažu se u tome da je djelo nastalo u Cresu.

Djelo je ispisano na pergameni, ukrašeno inicijalima i jednom vrlo lijepom minijaturom. Postavlja se pitanje: je li moglo nastati u malome Cresu? Uzmemo li u obzir da je bilo među franjevcima, od vremena do vremena vrlo vrijednih prepisivača, i da je jedan franjevac nekoliko decenija prije djela fra Martina Belčića prepisao *Statut grada Pule* sa veoma lijepim uspjehom³ možemo zaključiti da se to moglo učiniti i u Cresu.

BILJEŠKE:

^{1a} na naznačenim datumima

^{1b} na naznačenim datumima.

^{1c} Na naznačenim datumima.

² Isto, na datumu

³ Inventar samostana i crkve sv. Frane u Cresu, kodeks A, na datumu.

⁴ Isto, str. 9. od naslova inventara god. 1559. redak 12

⁵ Isto, str. 6, od naslova 1562. god.

⁶ Isto, str. 7. od naslova inventara god. 1559.

⁷ Isto, str. 89.

⁸ G. Bigoni, *L'archivio conventuale di s. Francesco di Cherso*, Sansoni editore, str. 256.

⁹ *Statut grada Pule*, Historijski arhiv, Rijeka.

Fra Jakov TINTINAGO, glazbenik 18. st. Umro 1768. god.

Bio je primljen i učlanjen u samostan sv. Franje u Cresu god. 1733.¹ U istom samostanu se školovao i stekao redovnički odgoj. U njemu je proživio sav svoj redovnički život, osim što je boravio u Labinu od god. 1748. do 1754.

U samostanskoj crkvi u Cresu vršio je službu orguljaša odmah nakon svršenih studija pa do smrti. Osim te službe, vršio je još službu prokuratora samostana (ekonoma) četiri godine. Kao prokurator bilježio je iz dana u dan prihode i rashode crkve i samostana.²

U Provinciji je dobio titulu definitora, što je značilo više priznanje nego li dužnost.³

U arhivu samostana sv. Franje u Cresu nalazi se jedan svezak koralnih napjeva. Sadrži antifone za vespere nekih svetaca, introite za nekoliko blagdana, jedan Gloria i jedan Credo.

Svezak je pisan na papiru (carta bombasina), bez posebnih ukrasa. Autor se trudio da imitira note i slova po uzorku prethodnih stoljeća.

Zadnja stranica toga sveska je numerirana brojem 144; međutim, prvih 50 stranica nema. I taj svezak pokazuje znakove paleža i ispiranja vodom. To pokazuje da je imao istu žalosnu sudbinu kao i volumen fra Martina Belčića god. 1898., ali i to, da je bio zajedno s njim omiljeni i uvaženi priručnik pjevačima tokom 150 godina.

Mo Albe Vidaković je prosudio da ovaj svezak potječe iz 18. stoljeća. Da se zaista radi o djelu fra Jakova Tintinago (osim toga što je iz 18. st), pokazuje njegovo karakteristično slovo G, samo on piše onako u 18. st. koje u glazbenom svesku i u ekonomskoj knjizi samostana.

BILJEŠKE:

¹ Arhiv samostana sv. Franje u Cresu, kodeks N; na označenim datumima.

² Isto kodeks O, na označenom datumu.

³ Isto, kodeks O, na označenom datumu.